

Wirjet tal-Ğimġħa Mqaddsa 2009

Għaqda Każin Banda San Filep AD 1851

Tools for **HIRE**

Core Drill
Scouring Machine
Power Float
Jigger Small-Big
Generator
Concrete Mixer
Wall Chaser
Chaser

T 2146 4329
M 7946 4329

Editorjal – Thejjija

Rosario Magri

Chairman Kummissjoni Wirjet tal-Ġimgha Mqaddsa

Ir-Randan huwa ż-żmien ta' thejjija ghall-Ġimgha l-Kbira u l-Għid il-Kbir. Huwa żmien ta' devozzjoni, ndiema u radd il-ħajr li fuq kolloċ jiċċelebra l-fidwa tagħna lkoll.

F'dan iż-żmien ta' riflessjoni, l-Għaqda Każin Banda San Filep tinbidel ukoll u thejji bis-shih għal din iċ-ċelebrazzjoni. Il-hidma fi ħdan din il-ġħaqda jilhaq il-qofol tiegħu fil-ftuh tal-Wirjet tal-Ġimgha Mqaddsa. Dan hu spettaklu devot li jkɔpri b'mod artistiku kull pass tal-passjoni, l-mewt u l-qawmien ta' Sidna Ĝesù Kristu. Il-binja tal-każin, mis-swali ta' fuq sax-xelter taht l-art, tinbidel f'mużew li jżewwaq il-folklor, it-tradizzjoni reliġjuża u l-aspettativa soċċo-kulturali li l-poplu tal-lum jistenna, biex iwassal il-messagg spiritwali marbut ma' dawn iż-żminijiet. L-originalità ta' dawn is-sitt taqsimiet miġbura taht saqaf wieħed tidentifika mhux biss il-kobor, iżda wkoll it-thejjija professjonali u l-impenn habrieki tas-soċi. Minn wara l-kwinti l-hidma hija kbira u mpenjattiva. Ir-riedni huma f'idejn Il-Kummissjoni Wirjet tal-Ġimgha Mqaddsa li hi l-qalb u r-ruh ta' dawn l-attivitàjiet. Iżda mhux biss. Il-Kummissjoni Banda tkun imhabba wkoll. Din is-sena jmiss lill-Banda San Filep li ddoqq fil-purċissjoni tal-Ġimgha l-Kbira. Għalhekk din trid tagħmel għażla rikka ta' marċi funebri meħuda mill-arkivju tal-Għaqda u titharreg kif jixraq. Tagħti sehemha wkoll il-Kummissjoni Kultura u din is-sena ghall-ewwel darba is-St. Philip Pageant Group li hu parti minn din il-kummissjoni. Dan il-grupp hejjha dramm tal-passjoni ta' Ĝesù li se jipprezentah b'mod originali f'Misrah San Filep – l-ewwel darba f'Haż-Żebbug. Dan se jsir nhar id-Duluri wara l-purċissjoni.

Kif jixraq dawn l-attivitàjiet ser jiftahhom Monsijnur Ġużeppi Mercieca, l-Arcisqof Emeritus, li għaldaqstant nitolbu l-barka tiegħu fi żmien meta qed infakkru t-tmenin sena minn meta l-każin ġie kkonsagrata lill-Qalb ta' Ĝesù.

Il-Ġħaqda Każin Banda San Filep

AD1851

tixtieq

il-Ġħid it-Tajjeb lil Kulħadd

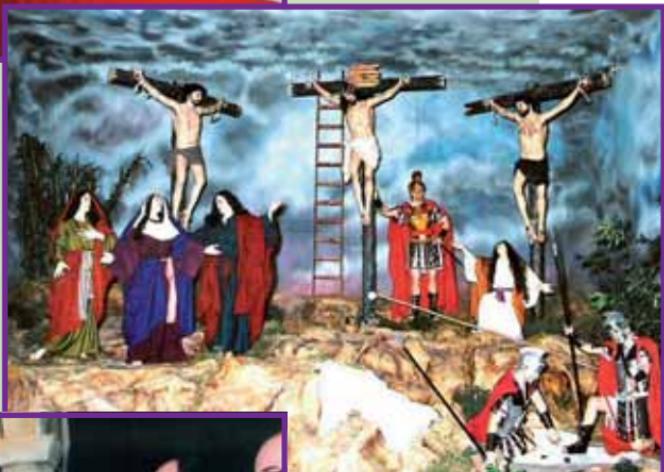
Qoxra:

Pittura ta' Luigi Fontana li turi l-Kruċifissjoni – kopja ta' pittura ta' Lorenzo Lotto. Qiegħda f'kollezzjoni privata f'Porto San Giorgio, l-Itala.

*Inawgurazzjoni
tal-wirjet
tal-Ġimgħha Mqaddsa 2008
minn Patri Luċjan Borg,
il-Provinċjal tal-Agostinjani.*

*Is-sett vari żgħar dejjem kienu
attazzjoni popolari*

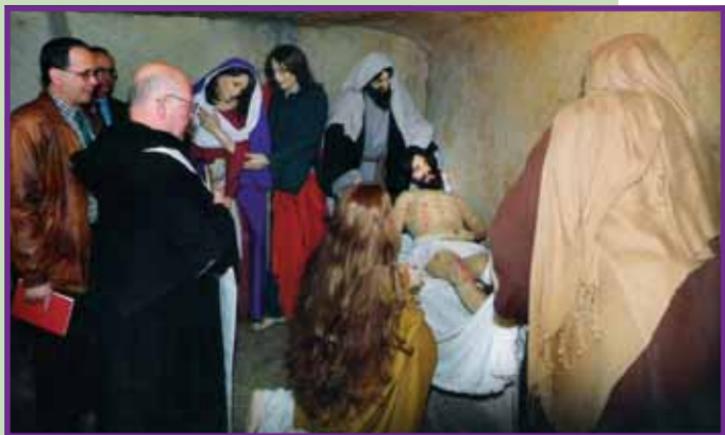

*Il-Golgota hi l-aktar
taqsima spettakolari*

*It-Tberik taċ-Ċenaklu mħejji skont
ir-Rit Lhudi*

*Id-difna fix-xelter
tal-Każin hi
l-ewlenija fil-ġeneru
tagħha*

*Qabel l-inawqurazzjoni tal-wirjet tal-Ġimġħa Mqaddsa 2008
saret ġerġi apposta li fiha daqqew uħud mill-aljevi
tal-Banda San Filep taħbi id-direzzjoni ta' Mro. Michael Ciantar.*

*Il-Banda San
Filep akkumpanjat
il-purċiessjoni tal-
Ixroxt li ħarġet
mill-Parroċċa ta'
Haż-Żebbuġ nhar
il-Hadd 23 ta' Marzu
2008. Din is-sena
l-Banda takkumpanja
l-purċiessjoni tal-
Ġimġħa l-Kbira.*

Ġimgha Mqaddsa 2009 *Wirjet u Dramm*

Għaqda Każin Banda San Filep - AD 1851

Ċenaklu
Il-Kruċifissjoni fuq il-Golgota
Id-Difna

Tlett taqsimi bi statwi lifesize mahduma
mill-Kav. Alfred Camilleri Cauchi

Sett Vari żgħar aritstici
Via Crucis
L-Irxox

GRANET U HINNIJET TAL-FTUH
mil-1 sa l-10 t'April 2009
mill-10am sa 12pm u mis-6pm sa l-10pm

DRAMM TAL-PASSJONI
KOMPLOTT IL-FIDWA

MIS-ST PHILIP PAGEANT GROUP, FIL-PJAZZA EWLENJA
TA' HAŻ-ŻEBBUĞ

NHAR L-ERBGHA 8 T'APRIL FID-7.30PM.

II-Wirjiet tal-Ġimgha Mqaddsa

*l-Arcisqoffil-Każin
fis-sena 1976*

+ **Gużeppi Merċieċa**
Arċiſqoſ Emeritus

Hija haġa sabiha hafna li meta toqrob iċ-ċelebrazzjoni tal-Ġimgha Mqaddsa nhossu ġibda kbira, fil-parroċċi tagħna, biex nippreżentaw wirjiet dwar il-passjoni u l-mewt ta' Sidna Ĝesu Kristu. Dawn huma wirjiet li jinteressaw lil kulhadd, kemm żgħar kif ukoll kbar.

Prezentazzjonijiet bħal dawn jitkolu hafna interess u heġġa minn żmien qabel jibdew l-aktivitajiet tal-Ġimgha Mqaddsa. Fihom insibu xogħliji li jitkellmu fuq l-imħabba bla tarf li Alla l-Missier għandu għalina l-bnedmin; ried li ibnu l-Wahdieni jsir bniedem bhalna u jbatis u jmut fuq is-salib biex isalvana.

Ahna lkoll inhossuna hatjin. Dnubietna jwassluna biex nonqsu lil Alla. Madankollu, il-wirjiet tal-Ġimgha Mqaddsa jkellmuna wkoll fuq Kristu Rxox. Dan jaġhtina l-kuraġġ biex nersqu lejn Alla, nitolbu jahfrilna u jgħinna nghixu skont ir-rieda tieghu.

Dawn il-wirjiet huma wkoll ta' ghajjnuna spiritwali għalina lkoll. Ĝesu jitlobna biex, kif Hu hafrilna, ahna wkoll nahfru lil xulxin u hekk nghixu bhal ahwa.

Jalla f'pajjiżna tikber u tissaħħħah din il-heġġa tagħna biex minn ċkunitna nikbru nharsu lejn Alla bhala l-Missier hanin tagħna u hekk inkunu fis-sewwa xhieda sinċiera li ahna nemmnu tassew fit-tagħlim li jwassililna Ĝesu Kristu permezz tal-Knisja tieghu. M'għandna qatt naqtgħu qalbna minhabba n-nuqqasijiet tagħna. Alla jhobbna dejjem. Jistennieni u jiġri warajna biex jerġa' jhabbibna mieghu. Mingħajr Alla ahna m'aħna xejn.

THE ROSE SHOP

24 HOURS DELIVERY
SERVICE 7 DAYS A WEEK

NEW STREET QORMI QRM 07

TEL: 21 488 341

RAY: 99 458 532

LIKE: 99 466 696

FLOWER GROWERS FLOWER ARRANGEMENTS FOR WEDDING,
ENGAGEMENTS, PARTIES ETC. FRESH & ARTIFICIAL FLOWERS
AND PLANTS FOR HIRE, INVITATIONS, SOUVENIRS
AND ACCESSORIES FOR EVERY OCCASION.

Uħud mill-vari żgħar għall-wiri
fl-Għaqda Każin Banda San Filep AD 1851

Hair Factor

geared to the **fashion-savvy** clientele
OFFICIAL HAIR STYLIST FOR IRRA LOSCO

PARIS STREET, ZEBBUG, TEL: 21463622, 79260559

iċ-Ċenaklu

**Il-Wirjet tal-Ġimgħha Mqaddsa fl-Għaqda Kazin Banda San Filep AD 1851
huma sitta:**

*It-Tliet Wirjet bi statwi ‘life-size’:
iċ-Ċenaklu, il-Golgota
u d-Difna.*

- Sett ta’ nkwatri
alto-riljev b’xeni
mill-Via Crucis

- *l-aħħar wirja hi waħda Awdjo
Viżiva, hi tal-qawmien mill-
mewt ta’ Sidna Gesù Kristu.*

id-Difna

BOV Home Loan Package for First-Time Buyers a step closer to home

At BOV, we can help you make the process of buying your first home as easy as possible - that is why we offer you great rates, no processing fees, 50% discount on the Bank's legal fees and a term of up to 40 years.

Our flexible home loan for first-time buyers will make it much easier for your first home to be in your sights.

• Apply online at www.bov.com

Loans are subject to normal bank lending criteria and final approval from your BOV branch. Terms & conditions apply.
Issued by Bank of Valletta p.l.c., 65, Zabbar Street, Valletta VLT 1130 - Malta

Bank of Valletta
your Success, our Goal

Buona Scarpa

Vjal il-Helsien,
Haż-Żebbuġ
Tel: 2146 5790

*New Stock of Shoes
& Bags ALWAYS!*

Closed on Monday Mornings

Buona Scarpa

EXPANDABLE LUGGAGES
IN FIVE DIFFERENT SIZES

**GREAT
PRICES**

**AVAILABLE IN 8
DIFFERENT COLOURS**

Blue, Black, Sky-Blue, Red,
Pink, Red & Blue

VJAL IL-HELSIEN, ŻEBBUĞ | TEL: 21465790
(Closed On Monday Mornings)

Xbihat tal-Ġimgha I-Kbira

Joseph Bonnici

3-07-2008

Ghezież mistednin li ġeju hawn;
ilkoll ġeju biex tisimghu,
biex il-ħsieb ta' din l-okkażjoni,
taraw kif f'mohhkom tiġimghu.

Qegħdin infakkru żmien tan-niket,
li wara jinbidel fil-ferħ.

Sthajlu dal-wirjet qishom hajjin,
ħalli minnhom johrog is-serħ!

Inħoss li bihom infakkarkom,
biex tghidu dawn għalfejn qegħidin!
Nifluhom biex nghaddu ġudizzju,
u bihom inkunu mhedin!

Sinjuri, barra li napprezzaw;
kuxjenza għandna noholqu;
infittxu biex b'dawra madwarna,
ma narawx nies bl-ġħawġ jolfqu.

Ta' min dal-wirjet isebbahhom,
f'kull sena li tgħaddi minna.
Għala le, dawn l-opri tal-ġħażeb,
nghiduhom b'daqqiet tal-pinna!

Għalhekk x'hin tarawhom
quddiemkom,
iffurmaw sens ta' realtà;
imnebbha bli rajtu b'ghajnejkom,
imxu fuqu b'att, b'lealtà.

Wara kollox dawn l-immaġini,
jgħinuna nikbru f'twemmina;
ejjew niftakru kif daż-żmien mar,
u nghidu talba ġenwina.

HABERDASHERY

Heading tapes differenti tal-purtieri, frenez, tie backs, pipings – kollox pariġġ eċċ...
Noffri servizz ta':

- Tagħlim ta' purtieri u pavalljuni
- Tfassil ta' purtieri għal min jaf iħit
- Hjata ta' purtieri u pavalljuni

Benjamina Attard

**1, Saint Rocco Street,
Żebbuġ, Malta**

Tel: 21 465810 Mob: 9982 9866

ABRIGO Confectionery

& Pastizzeria

Paris Street, Żebbuġ
Sciortino Street, Żebbuġ

Phone: 7904 9060 / 7993 7748

Express

Aluminium Limited

Importers and manufacturers of all type of aluminium works, specialising in circular works with more than 13 years experience in craftsmanship and finish.

Our range of products include:

Showroom Façades, Vertical Blinds, Maltese Style Balcony, Rolling & Sliding Nets,
Light Weight Aluminium Chairs and Folding Tables, Roller Shutters,
Work In Double-Glazing Finish & Spiral Staircases

Give us a ring or call personally for advice and free estimates at our showroom where we are always available to help you make the right decision.

"Express Building", Mdina Road, Üebbu® ZBG 06, Malta
Tel: 2146 1078 / 2146 5110 • Fax: 2146 5798

Il-Ġimgħa l-Kbira f'Casteltermini

Brian Bonnici

F'Casteltermini fil-Provinċjata' Agrigento, nhar il-Ġimgħa l-Kbira ghall-habta tal-erbgha ta' filghodu mill-knisja ta' San Ġużepp jingarr lejn il-kalvarju l-korp ta' Kristu mejjet u tul it-triq issir il-*Via Crucis*. Għall-kumplament tal-jum il-folla tersaq bi ħgarha tinvista x-xbieha ta' Kristu mejjet waqt li kmieni wara nofsinhar tibda proċessjoni bix-xbihat ta' Kristu Redentur, il-Veronika, l-Addolorata, il-Madalena u San Ģwann li jkunu akkumpanjati dejjem minn folla kbira, fosthom ghadd ta' tfal lebsin l-abjad magħrufin bhala ***nazareni*** li jgorru fuq spallithom salib ċkejken, kif ukoll tfal bniet lebsin tal-Veronika, tal-Madalena, ta' angli, tad-Duluri, ta' sorijiet u ***le pie donne***. Tnejn minnhom jiġu nkarigati li jgorru kuruna tax-xewk, martell u msiemer li aktar tard jintużaw waqt l-istess ritwal.

Mat-triq ix-xbihat jitlaqqgħu f'parti wara oħra tal-belt fl-istess ordni ndikata. L-ewwel ir-Redentur jitlaqqqa' mal-Veronika li titressaq lejh bħallikieku qed tixxuttalu wiċċu bil-maktur. Wara issir il-laqgħa mal-Appostlu Ģwanni u fl-ahħar ma' Marija Addolorata li kollha jimxu wara xulxin fl-ordni kif tlaqqgħu lejn il-Kalvarju. Hawn isir ir-ritwal tat-tisliba fejn jintużaw l-ghodod li jkunu ġarrew bi prominenza iż-żewġt ibniet magħżula. Hekk kif il-korp ta' Kristu jitwwahhal mas-salib dan jitħollha 'l fuq minn membri tal-fratellanza waqt li tahtu jitpoġġew ix-xbihat l-ohra. Hawn il-Kalvarju jizzejjen bil-fjuri u tul il-jum in-nies jersqu jitolbu mahfrah u

hnieni lill-Alla għal hemilhom.

Tard wara nofsinhar titlaq lejn il-Kalvarju mill-Knisja ta' San Ĝużepp, purċiżzjoni li fiha tingarr urna vojta biex aktar tard fiha titpoġġa x-xbiha ta' Kristu mejjet wara li jitniżżejjel solennament minn mas-salib. L-urna li tīgħi akkumpanjata mill-ġdid mix-xbihat l-ohra

fost skiet u ġabra, tiżżejjen bi fjuri u frieghi tal-palm. Fil-purċiżzjoni jerġgħu jipparteċipaw it-tfal kollha u l-fratelli li filghodu jkunu hadu sehem fl-ewwel purċiżzjoni, imma din id-darba jgorru f'id-ejhom xemgħat u fjakkli. Mal-wasla quddiem il-Knisja Matriċi issir prietka dwar il-Passjoni u jkun reċitat talb waqt li jitkantaw innijiet ta' soħba u luttu.

Hadd il-Għid huwa marbut mat-tradizzjoni tal-*archi* – l-arkaturi tal-Għid armati b'tant ghira lejn x-xogħol, hila u dedikazzjoni. Dawn ikunu magħmulin apposta minn injam li jiżżejjen bi frieghi tal-palm, żigarelli, fjuri, laring, zokkor kulurit, hobż u hlewwiet ohra u jitpoġġew madwar t-toroq tal-belt. Fil-ponta ta' fuq ta' kull ark jitpoġġa salib magħmul minn laring li jitqiegħed fuq globu. Filghodu fost briju u daqq ta' tnabar tinhareg x-xbieha tal-Irxoxt akkumpanjata mix-xbiha tal-Madonna. Il-hruġ isir mill-Matriċi. Mal-wasla tax-xbihat fil-pjazza ta' wara l-Matriċi, issir l-ewwel laqgħa u ġirja bejn x-xbihat u matulha titwaqqa' l-ghata skur minn fuq il-korp tal-Madonna. Hawn isir l-ewwel inkin bix-xbihat. Sadanittant waqt il-purċiżzjoni jkun hemm ghadd ta' rgiel li bhala tradizzjoni, pika u fuq kolloks biex juru x'jafu, jikkompetu bejniethom min minnhom hu l-aktar kapaċi jżomm bilanc fuq idejh bl-istandarti u l-bnadar.

Mad-dħul lura fil-Matriċi issir quddiesa solenni u wara nsibu tradizzjoni ohra kurjuža - dik li xi rgiel johorġu jiġru fit-toroq lebsin bil-maskri tax-xjaten li f'nofshom iżommu anglu marbut bil-ktajjen. Warajhom timxi l-figura tal-mewt bil-minġel. Dan jittenna sakemm fl-ahħar l-anglu jirbħilhom u jikkatenahom kollha fost il-briju tal-poplu.

Kitbiet aktar dettaljati dwar il-kult u t-tradizzjonijiet tal-Ġimħha Mqaddsa madwar Sqallija kollha issibuhom fil-Ktieb ta' Brian Bonnici, pubblikazzjoni Bronk 2007 "Il-Ġimħha Mqaddsa tal-Ġirien"

Iċ-ċena

18-06-2008

Joseph Bonnici

Id-Difna

30-05-2008

Kien żmien l-ażzmi meta Ĝesù kellmuh,
biex tithejja l-ikla tal-Ghid,
u wara mat-tali f'belt isemmuk,
għaliex qorbot mewtu kien jghid.

Għalhekk ġara li qabel il-festa,
Ĝesù hasel riġlejn niesu;
ukoll ixxotta b'fardal u lesta,
u dan l-ghemil huma qiesu.

Waqt iċ-ċena, b'niket, cahda habbar,
tad-dixxipli tieghu Ĝuda,
b'hekk lil qalb muġugha tieghu sabbar,
biex taffa lejla ta' bruda.

Hawn il-hobż qabad u bierek b'idejh,
u tah lid-dixxipli jikluh,
imbagħad radd hajr u ressaq kalċi lejh,
u stqarr li f'demmu dan jibdluh.

Ĝesù qal xi tfisser din iċ-ċena;
gheluq taż-żmien u bidu ġdid,
ta' mahfrah, f'qadi b'nuqqas ta' hena;
iżda dan ghad jinbidel f'ġid.

Fl-ahħar tal-ikla kantaw is-salmi,
imbagħad marru f'ġnien taż-Żebbug;
hawn bl-għejja l-Appostli raqdu kalmi,
x'xin Ĝesù kien jitlob miflūg.

Tniżżilt mis-salib u ġejt mindud,
għax hekk amar dak li salbek;
bid-dmija kif kont, ukoll minfund,
qegħdek f'lizär dak li talbek.

Dilkuk b'tahlita tas-sabarra
u morr, biex minnek irewwah,
mat-tkeffin bil-faxex minn barra,
ġismek, li kien lest ifewwah.

F'qabar imħaffer fil-blat dan sar,
qrib l-gholja tas-salib fi ġnien;
minn Ĝużeppi ġie magħmul dan l-ghar,
ġdid, biex hawnhekk jindifen kien.

Hawn l-iben vittma thalla jistrieh;
imbagħad b'ġebla kien imsakkar;
f'hekk halla lin-nies twajba tibkieh,
u maż-żmien ikun imfakkar.

Dan ma kienx biżżejjed ghall-kbarat;
daqstant li tqegħditlu l-ghassa,
u biex Ĝesù ma jkollux żjarat,
sigill sar biex ikun nassa.

Iż-żewġ nisa b'isem Marija,
baqghu hemm biswit il-qabar,
jitolbu sa jum it-thejjja;
sakemm qam, stennewħ bis-sabar.

Emanuel & Joe Tanti Plasterers

Kiri ta' High-ups
u Garr ta' Ramel

Mobile: 99499370

99499372

Il-Kruċifissjoni ta' Ĝesù

Xhieda storika u arkejoloġika tal-passjoni ta' Ĝesù

Philip Balzan

Tagħrif miġbur, adattat u maqlub għall-Malti

Il-Kruċifissjoni ta' Ĝesù fil-kitbiet Evanġeliċi

Wara l-ahħar Ċena Ĝesù mar jitlob fil-ġnien tal-Ġetsemani flimkien mal-appostli, u hemm ġie arrestat, mghoddi ġuri mis-Sanhedrin mehud quddiem Ponzju Pilatu u Erodi Antipa. Ĝie msawwat anzi flagellat u mżeblah qabel ma nghata biex jiġi mislub wara li kien mġieghel iż-ġorr salibu sal-Golgota. Hija parti essenzjali u centrali fit-taghlim nisrani tas-salvazzjoni mill-jasar tad-dnub li fit-tielet jum Ĝesù qam mill-imwiet u beda jidher lill-Appostli tiegħi sakemm erbghin jum wara tela' s-sema.

Inżul mis-salib, pittura ta' Rubens, Lille

*Il-Kruċifissjoni, pittura ta' Vouet,
1622, Genova*

L-erba' Evangelji li huma l-eqdem rakkont tal-passjoni ta' Ĝesù, kollha jiddeskrivu l-kruċifissjoni ta' Ĝesù fid-detall (Matthew 27, Mark 15, Luqa 23 u Gwanni 19) u jagħtu bosta dettalji li ġew verifikati minn sejbiet arkejoloġiči. Isemmu li Ĝesù ttieħed fil-post li jgħidulu l-Qurriegħa, issallab bejn żewġ ħallelin, twahħħlet il-kundanna mogħtija minn Pilatu miktuba bi tlett ilsna (bl-Aramajk, bil-Latin u bil-Griek), is-suldati qasmu

Ritianne's Beauty & Nail Studio

- *facials for all skin types • non-surgical lifting • waxing • eyebrow shaping & tinting • eyelash extention • body & head massages • electrology • slimming & coraps • nail extensions and nail art • luxury manicures & pedicures • specialised and professional make-up for all occasions.*

Ritianne Bonnici – ITEC London Beauty Therapist, OPI Diploma

Tel: 2146 1463 • Mob: 7995 3531

Blanzuni, Triq Adeodato Gatt, Haż-Żebbug

GAETANO CARUANA LIMITED

GCL Buildings,
Triq ix-Xghir, C/w Mdina
Road, Żebbuġ ŻBГ 05,
Malta

Tel: 2146 0881/2146 2720
• **Fax: 2146 5824 • Mob:**
9949 3047

Email:gcl@gaecar.com •
www.gaecar.com
Representative –
Importers – Distributors

Drip Irrigation Systems • Filtration Equipment for Drip Irrigation • A complete range of ROTARY CULTIVATORS for every use • 4-stroke ENGINES applicable to most agricultural and industrial machinery • A wide range of WATER PUMPS with different properties for the right choice • Heavy duty suction and delivery WATER HOSE • Petrol/Parrafin–Diesel GENERATORS from 2KVA up to 700KVA • Comprehensive range of CHAIN SAWS equipped also with special carbite chain and heavy duty filter for stone cutting • Polyurethane pipes and fittings for irrigation • Marine engine with power from 10.6HP up to 615 HP.

Id-Difna ta' Kristu, pittura ta' Caravaggio

jithassruH, iċ-ċanfira tal-halliel it-tajjeb lil sieħbu l-halliel l-iehor, il-folla li reġgħu lura jhabbtu fuq sidirhom u n-nisa jippreparaw il-fwejjah u l-ingwent qabel jistrofhu għas-Sibt. Ģwanni, li kien hu biss mill-appostli li kien fuq il-post waqt il-kruċifissjoni, jsemmi l-ksur tar-riglejn tal-hallelin, id-daqqa ta' lanza li nifdet il-kustat ta' Kristu mislub, mejjet u li Nikodemu għen lil Ĝużeppi t'Arimateja biex jidfen il-ġisem ta' Gesù.

Tliet vanġeli sinoptici jagħtu dettalji ohra bhal Xmun minn Ċirene li ġarr is-salib, il-folla tħasbar lil Gesù, id-dalma li waqqhet fuq il-pajjiż bejn nofsinhar u t-tlieta u l-purtiera tat-tempju li nqasmet minn fuq s'isfel, l-istqarrija taċ-ċenturjun li għaraf li Gesù Hu bin Alla u n-nisa twajba li raw il-kruċifissjoni mill-bogħod u assistew għad-difna.

hwejġu bejniethom qabel ma miet.

Uhud mid-dettalji iżda ma jinstabux fl-Evangelji kollha. Hekk per eżempju Marku u Ģwanni biss isemmu li Ĝużeppi ta' Arimatea wara l-mewt ta' Gesù talab u akkwista mingħand Pilatu l-ġisem mejjet, niżzlu mis-salib u difnu f'qabar ġdid. Luqa biss ma jsemmix id-detall tal-hall li s-suldati offrew lil Gesù qabel ma sammruh mas-salib. Mattew biss isemmi t-theżżejjż tal-art u l-qawmien mill-imwiet tal-qaddisin fil-hin tal-mewt ta' Gesù u li suldati Rumani tqiegħdu jghassu mal-qabar ta' Kristu. Marku wahdu jsemmi l-hin tat-tislib u liċ-ċenturjun li jirrapporta l-mewt ta' Gesù. Luqa huwa l-uniku li jgħidilna x'qal Gesù lin-nisa ta' Gerusalem li kienu qed

Ġesù quddiem Kajfas, pittura ta' Mattias Stom

T'EMELDA Butcher Shop

Jeff's Pastizzeria

F1, Triq il-Kbira, Żebbuġ ZBG 1309

Tel: 2720 0839 • Mob: 9989 2821

Pastizzi • Pastizzi Tondi • Qassatat • Qassatat Inċova • Pizza Kwadra u Pizza Tonda • Timpana • Ross • Sausage Rolls • Meat, Chicken u Burger Pies • Ham & Cheese • Arancini • Quiche Lorraine • Rayjul u Għażina eċċ Nacċettaw Ordni jiet ghall-Parties.

SRA Trading

Detergent Shop &
Agents of "LUNA" make-up

The Right Place for the Right Prices!!

Come and visit us at St. Mary Street, Żebbuġ

Tel: 21461197

Il-Kruċifissjoni ta' Ĝesù fil-kitbiet storici¹

Elfejn sena ilu fil-Lhudija 1-kruċifissjoni kienet kastig komuni moghti lil dawk meqjusa mir-Rumani bhala tradituri. Għalhekk mhix xi sorpriżza li kien biss ftit mill-istoriči lajċi ta' dak iż-żmien li jsemmu it-tislib ta' Ĝesù, u dawn ma jagħtux wisq dettalji. Hemm xhieda storika ohrajn ta' din il-ġrajjha. Fost dawn ir-Ruman Tacitus fil-kitba tiegħu "L-Annali" miktub fis-sena A.D.55 jsemmi li "Kristu ... sofra kastig kiefer wisq matul ir-renju ta' Tiberju minn idejn wieħed mill-prokuraturi tagħna ...". L-istoriku Lhudi Josephus jikteb: "Dak iż-żmien kien hemm Ĝesù, bniedem gharef, jekk huwa korrett li tghidlu bniedem, ghax għamel bosta għegħubijiet, għalleml lin-nies li xtaqu jsiru jafu l-verità, ġibed lejh bosta Lhud u hafna Gentili ... kien Kristu. U meta Pilatu, fuq it-talba tal-aqwa nies fostna, kien ikkundannah ghall-mewt fuq is-salib, dawk li kien habbewh ma nsewhx għax Hu deherilhom ħaj fit-tielet jum; hekk kif kien bassru l-profeti tal-Mulej divin li bħal din kienu habbru wkoll eluf ta' affarijiet ohra straordinarji dwaru. U r-razza tal-Kristjani, hekk imsemmija għalih, għadhom magħna sal-lum."²

Il-kruċifissjoni ta' Ĝesù tissemma wkoll fit-Talmud Lhudi ta' Babilonja ("dendil" cf. Luk 23:39; Gal 3:13): "Lejlet il-festa tal-ġhid Yesu kien imdendel. Matul l-erbgħin jum ta' qabel kien imxandar l-avviż, 'Se jiġi mhaġgar minhabba l-ghemejjel imxajtna li wettaq li bihom qarraq bin-nies ta' Izrael u bieghedhom mill-fidi. Kulmin għandu xi haġa favur tiegħu x'jgħid għandu jersaq 'il quddiem u jaqbeż għalih.' Imma la darba xejn ma tressaq favur tiegħu, ġie mghallaq lejlet il-Ġhid!" (Sanhedrin 43a) (Għalkemm huwa dibattibbli jekk l-imsemmi Yesu huwiex Ĝesù, l-biċċa l-kbira tal-istoriči jaqblu li din il-kitba tirreferi għal Ĝesù.³)

Il-Kalvarju, pittura ta' Paola Veronese,
16-il seku

Iż-Żmien u l-Post tal-Kruċifissjoni

Saru hafna riċerki u spekulazzjonijiet dwar dawn u ghalkemm għad ma hemmx qbil totali fost l-istudjuži reliġjuži u x-xjenżjati jidher li dawn qed

TWANNY SPITERI U WENZU PSAILA

INTERNATIONAL FUNERAL SERVICES

- over 30 years of experience
- 24 hour service
- importer of photo ceramic & marble work
- bookmarks

(Day & Night) Tel: 21460950

Office 21472219 / 21465122 • Mob: 99471168

Offices: 23, Triq it-23 ta' April, Qormi
3, Triq tal-Grazza, Żebbug

Kiri tal-Karozza għall-Funerali: €128

Kor bla ħlas

Sebio's Studio

Passport photos, digital cameras and accessories, silver gifts, frames, albums, souvenirs for most occasions, developing of films, printing of digital photos while you wait, photocopy, service, transfer of movie films and videos to dvds and more...

Sciortino Street, Uebbu[©]
Tel: No. 2146 2545, 2146 6076

joqorbu lejn xulxin ghalkemm mexjin minn toroq differenti u indipendentni minn xulxin. Hekk per eżempju ż-żmien aċċettat jaqbel ma' dak li kien ikkalkula Isaac Newton permezz tal-osservazzjonijiet taċ-ċikli tal-qamar u l-kalkoli ta' astronomi moderni.

Għalkemm qbil ahħari dwar id-data precisa tal-kruċifissjoni għad m'hemmx, hu cert li seħħet fi żmien it-tmexxija tal-Gvernatur Ponzju Pilatu jiġifieri bejn AD 26 u 36, fil-jum tal-Ġimħa, fi żmien il-ghid Lħudi. Hemm min jahseb li l-jum seta' kien il-Hamis jew anke l-Erbgħa.

Il-Vangelu ta' San Ģwann jaġhtina x'nifħmu li meta sar il-ġuri ta' Gesù il-mexxejja Lhud kien għadhom ma kielux l-ikla tal-ghid u jghid ċar u tond qabel l-ghoti tas-sentenza: "Kienet is-sitt siegħha ta' jum il-ghid." Peress illi skont il-ligi il-haruf kellu jinqatel bejn it-3:00 u l-5:00 ta' wara nofs inhar u jittiekel qabel nofs il-lejl tal-14 il-jum tan-Nisan, dan jaqbel maż-żmien:

- meta fl-10 jum tan-Nissan Gesù dahal trijumfanti f-Ġerusalemm u qal li Hu l-Haruf tas-Sagrifikkju tal-ghid,
- ġie mislub u miet fit-3:00 ta' wara nofs inhar fl-14 tan-Nisan, fl-istess hin li l-qassis il-kbir ikun qed joqtol il-haruf tas-sagrifikkju tal-ghid, u qam mill-imwiet mas-sbieħ tas-16 tan-Nisan, bhala forma ta' offerta tal-ewwel frott.

Il-kronologija tal-fatti kif jirrakkontahom San Ģwann jaġħti kif x'tahseb li l-ahħar ċena ma kinitx l-ikla tal-ghid u li l-kruċifissjoni ġrat jum wara, jiġifieri fil-15 ta' Nisan. Irraġuni għal din li tidher bhala kontradizzjoni hija li għal Gesù u l-apostli, il-festa tal-ghid kienet tibda mas-sbieħ tal-Hamis filwaqt li għal-Lhud tradizzjonali kienet tibda wara nżul ix-xemx tal-istess jum. Seta' kien ukoll li Gesù għażel li jiċċelebra l-ikla tal-ghid mad-dixxipli tiegħu jum qabel.⁴

Ix-xjenzjat Isaac Newton⁵

*Inniżzel mis-salib,
pittura ta' Peter Paul Rubens, 1612*

Caterers for all occasions

Sciortino Street Żebbuġ.

Tel: 2146 4418 Mobile: 9949 9132

newmobile

St. George's Road, Naxxar

Tel: 2701 7373

E-mail: newmobile@onvol.net

**TOTAL
Mobile**

Mdina Road, Żebbuġ ZBG 9015

Tel: 2146 6990

E-mail: totalmobile@onvol.net

**WHAT
MOBILE**

Ganu Street, B'Kara

Tel: 2148 3509, 2748 3509

E-mail: whatmobile@onvol.net

**OVER 200 MODELS IN STOCK
THE ONLY SHOP WITH A REPAIR CENTER**

Mob: 9945 3560

Shop Online Now

www.totalmobile.com

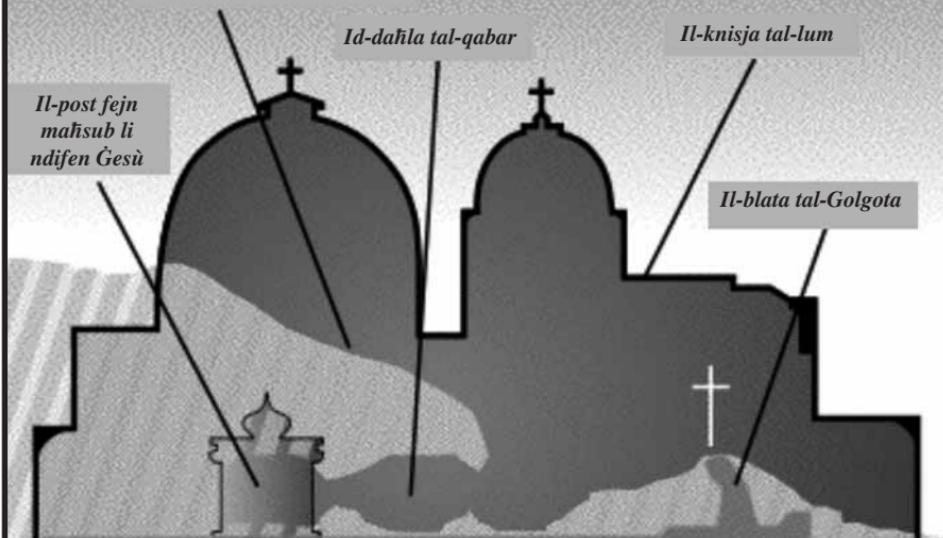
kien l-ewwel wiehed li kkalkula li l-kruċifissjoni ġrat nhar il-Ġimgha 23 ta' April tas-sena AD 34. Fl-1990 l-astronomu Bradley Schaefer segwa l-istess kalkoli ta' Newton u wasal għad-data tal-Ġimgha 3 ta' April tas-sena AD 33. Fl-2003, l-astronomi Liviu Mircea u Tiberiu Oproiu bi programm ta' kompjuter ikkonkludew ukoll li Gesù miet fit-3 pm tal-Ġimgha 3 ta' April tas-sena AD 33, jīgħifieri qablu ma' Schaefer imma mhux ma' Newton. Fl-1991, John Pratt f'kitba fil-*Journal of the Royal Astronomical Society* fisser li Newton kien irraġuna tajjeb iż-żda kellu żball. Irridu nghidu iż-żda li saru kalkoli oħrajn bil-kompjuter li ma jaqblux ma' din id-data.⁶

II-Post tal-Kruċifissjoni

Il-post fejn issallab Gesù mhux magħruf b'ċertezza. Skont il-bibbia huwa post barra l-hitan tal-belt, milħuq malajr bil-mixi u li jidher minn ġertu bogħod. Ewsebju jghid li kien fit-tramuntana tal-Għolja Zion, li jista' jkun wiehed minn żewġ postijiet li jidhru li huma l-iż-żejjed postijiet probabbli. L-isem Kalvarju ġej mil-Latin *calvaria* li hu l-isem użat minn Ġirolamu meta ttraduċa mill-Aramajk l-isem *Gulgaltâ* li tfisser qurriegħa. X'aktarx li

IL-KALVARJU - Fl-ewwel seklu wara Kristu kienet biss għolja barra l-belt.

Din iż-żurżieqa nqerdet fir-4 seklu biex inbniet il-knisja

Stampa li turi l-pożizzjoni tal-Knisja tal-Qabar Imqaddes ta' Kristu u l-post tal-Golgota

nghatat dan l-isem minhabba l-forma ta' din l-gholja żgħira ta' blat xaghri. Sa mir-raba' seklu wara Kristu fuq dan il-post kien hemm il-knisja tal-qabar ta' Kristu u llum dan jinstab fil-kwartier tal-insara tal-belt il-qadima ta' Ġerusalemm. Fis-seklu 19 il-Protestanti bdew jinsistu li l-qabar ta' Gesù qiegħed fil-post magħruf bhala il-qabar tal-ġnien.⁷

Fenomeni li seħħew waqt il-Kruċifissjoni – Dalma

Skont il-bibbja, waqt li Gesù kien imdendel mas-salib, mis-sitt siegha sad-disa' siegha (i.e. minn nofs inhar sat-tlieta ta' wara nofs inhar), waqqhet dalma. L-oratur Ruman Ġulju Africanus u t-tejologu nisrani Origine t-tnejn jħidu li l-istoriku Griek Flegon isemmi li kienu saru kemm eklissi kif ukoll terremoti matul ir-renju ta' Ċesare Tiberju, f'liema żmien kien imsallab Gesù. Ġulju Africanus jħid li l-istoriku Thallus ukoll isemmi l-eklissi tax-xemx, iżda skont Ġulju dan ma setghax ikun il-kaġun tad-dalma waqt il-kruċifissjoni. Ir-raġuni hija sempliċi: il-Lhud jiċċelebraw il-ghid fl-14 tax-xahar tal-qamar jiġifieri meta jkun qamar kwinta – u ma jistax ikollok eklissi f'dawn il-ġranet. Il-kruċifissjoni seħħet lejlet il-ghid. Jħidu li Dijoġine kkummenta illi “jew Alla nnifsu qed isofri bhalissa inkella jissimpatizza ma xi hadd li qed ibati.” L-istoriku nisrani Tertulljan kiteb hekk dwar din id-dalma: “Dawk li ma kienux jafu li din il-haża kienet imbassra dwar Gesù, hasbu li kien eklissi”.

L-inżul mis-salib, pittura ta' Bronzino

Il-Purtiera tat-Tempju, it-terremot u l-Qawmien mill-imwiet

Skont l-evangeli sinoptiči il-purtiera tat-Tempju ta' Erodi ċċartet minn fuq s'isfel. Josephus jħidu illi din il-purtiera li kienet tkun għolja madwar 18 il-metri u hoxma 10 centimetri, kienet tirrappresenta s-separazzjoni bejn Alla

u l-bnedmin u hadd hlief il-qassis il-kbir ma seta' jidhol 'il ġewwa minnha – u dan darba wahda biss fis-sena – biex jidhol fil-presenza ta' Alla ħalli jitlob il-mahfra tad-dnubiet ta' Israel. Għalhekk studjuži tal-bibbja jghidu li dan it-tiċċrit tal-purtiera jissimbolizza li Ĝesù fetah it-triq biex il-bnedmin ikollhom aċċess ġdid u haj għal Alla.

San Mattew isemmi li saru terremoti, inqasam il-blatt, infethu l-oqbra tal-qaddisin mejta u dawn qamu u harġu minnhom imma ma jgħid x'sar minnhom wara. L-evanġeli sinoptiči jghidu li ċ-ċenturjun li kien inkarigat mill-kruċifissjoni ta' Ĝesù meta ra dawn il-fenomeni esklama: “Dan tassew kien bin Alla!” u “ Dan il-bniedem kien innoċenti!”

Aspetti Mediċi tal-Kruċifissjoni

Il-vanġelu ta' San Ģwann jghid li meta s-suldat nifed bil-lanza l-kustat ta' Ĝesù ħareġ minnu demm u ilma. Skont it-tagħrif mediku ta' dak iż-żmien kien jahsbu li demm biss kellu johrog. Il-fatt li Ģwanni jsemmi ukoll l-ilma juri li hu kien jinteressah li jirrapporta eżatt dak li ġara u mhux dak li kien mistenni li jiġi. L-ilma li hareġ fil-fatt jeżisti u jdawwar u jipproteġi billi jillubrika l-qalb. Is-suldati Rumani kien mharrġin sewwa u kien jafu kif għandhom jinfdu qalb ta' bniedem biex ikunu żguri li ma jgħix aktar.⁸

Bibliografija:

- http://en.wikipedia.org/wiki/Crucifixion_of_Jesus
- L-Evangelji skont San Mattew, Mark, Luqa u Ģwann
- L-Evangelji Sinoptiči

¹ Crossan, John Dominic (1995). *Jesus: A Revolutionary Biography*. HarperOne, 145. ISBN 0060616628. “That he was crucified is as sure as anything historical can ever be, since both Josephus and Tacitus...agree with the Christian accounts on at least that basic fact.”

² Josephus, Antikitajiet tal-Lhud - XVIII, 3:8-10; Louis Feldman counts 87 articles published during the period of 1937-1980, “the overwhelming majority of which question its authenticity in whole or in part”. Feldman, Louis H (1989). *Josephus, the Bible, and History*. Leiden: E.J. Brill, 430. ISBN 9004089314.

³ Goldstein, Morris (1950). *Jesus in the Jewish Tradition*. New York: Macmillan Co..

⁴ Rusk, Roger. “The Day He Died” / Langford, Jack. “Christ Our Passover” / Coulter, FR (2006). *A Harmony of the Gospels in Modern English - The Life of Jesus Christ*. Hollister, CA: York, 1256-258. / Philo. “*De Specialibus Legibus 2.145*”. / Josephus. *The War of the Jews 6.9.3 / Mishnah, Pesahim 5.1. / Exodus 12:1-6 / 1 Corinthians 5:7; cf. Isaiah 53:7-9 / 1 Corinthians 15:23; cf. Leviticus 23:9-14 / Matthew 26:17-19; Mark 14:12-16; Luke 22:7-8 / Stroes, H. R. (October 1966). “ / Ross, Allen. “Daily Life In The Time Of Jesus”. / Hoener, Harold (1977). *Chronological Aspects of the Life of Christ*. Grand Rapids: Zondervan. / Matthew 26:18; Luke 22:15 / Heawood, Percy J. (July 1951). “The Time of the Last Supper”. *The Jewish Quarterly Review, New Series* 42 (1): 37-44, <http://www.jstor.org/pss/1452717>. / Schmidt, Nathaniel (1892). “The Character of Christ’s Last Meal”. *Journal of Biblical Literature* 11 (1): 1-21. doi:10.2307/3259075, <http://www.jstor.org/pss/3259075>.*

- ⁵ Newton, Isaac (1733). "Of the Times of the Birth and Passion of Christ", in *Observations upon the Prophecies of Daniel and the Apocalypse of St. John*
- ⁶ Schaefer, B. E. (1990). "Lunar Visibility and the Crucifixion". *Journal of the Royal Astronomical Society* **31** (1): 53–67, <http://adsabs.harvard.edu/full/1990QRAS..31..53S>. / Astronomers on the Date of the Crucifixion / Astronomers on the Date of the Crucifixion / Pratt, J. P. (1991). "Newton's Date for the Crucifixion". *Journal of the Royal Astronomical Society* **32** (3): 301–304, <http://adsabs.harvard.edu/full/1991QRAS..32..301P> / Goldstine, Herman H. (1973). *New and Full Moons, 1001 B.C. to A.D. 1651*, 86. quoted by Hohener, Harold (1977). *Chronological Aspects of the Life of Christ*. Grand Rapids: Zondervan, 100.
- ⁷ Eusebius of Caesarea. *Onomasticon (Concerning the Place Names in Sacred Scripture)*. / Eucherius of Lyon. "Letter to the Presbyter Faustus". / Origen. "Contra Celsum (Against Celsus)", Book 2, XXXIII". / Julius Africanus. The Extant Fragments of the Chronography, XVIII / Sanders, Oswald (1971). *The Incomparable Christ*. Chicago: Moody Press, 203. / Tertullian. "Apologeticum".
- ⁸ Edwards, William D.; Gabel, Wesley J.; Hosmer, Floyd E; On the Physical Death of Jesus, 1986, JAMA March 21, Vol 255, No. 11, pp 1455–1463

**SUPPLY, INSTALLATION & SERVICE OF FIRE FIGHTING
& FIRE DETECTION EQUIPMENT
SALES & SERVICE CENTRE**

VALLNDAR, PINTO JUNCTION, QORMI QRM 06
TEL/FAX: 2144 4924
OFFICE: 180, VICTORY STREET, QORMI QRM 06

Żebbuġ Video Rental

**Vjal il-Helsien Żebbuġ
Tel: 2146 8835**

No. 1 for new releases DVDs
We also have: telephones bombox, stereos, stereo systems,
cd players, dvd players, hifi accessories and also
coloured photocopy service.

Lil Sidtna Marija Addolorata (id-Duluri)

Victor Scerri

Omm l-Iben tat-tbatija,
Bis-sejf jinfidlek qalbek,
Bid-dmugh tal-agunija,
Bil-hemm fi tregħid talbek.

Hekk rajtek jien Marija,
Mimlija bid-dulur,
Wiċċek mixrub, ... u d-dmija
Ta' Ibnek il-mahqur.

Marija int bqajt tara,
Bqajt tara il-kefrija,
Qalb b'seba sjuf madwarha,
Qalbek ta' Omm mifnija.

Hekk rajtek jien Marija,
Hekk rajtek fid-dulur,
Quddiem Ibnek imghobbi,
quddiemU redentur.

Tlajt mieghU sal-quċċata,
Għax ridt tarah imut,
Batejt daqskemm Hu bata,
Aktarx xtaqt floku tmut.

Hekk rajtek jien Marija,
Hekk rajtek jien tassew,
Hekk emmint fik, għalija,
Int Omm li le ninsew.

Illum hawn hafna bhalek,
Ommijiet kbar u żgħar,
Jgħixu kuljum madwarek,
U jibku lejl u nhar.

Għax binhom jieħu d-droga,
Binhom halliet id-dar,
Ir-raġel isawwathom,
U jibku lejl u nhar.

U dmugħhom bhal dak tiegħek,
Marija, huma wkoll,
U magħhom ahna mtaqqla,
Għalhekk għalina lkoll

Henn, itlob lil dak Ibnek,
Inti doqt lil da' d-dulur,
U Ibnek jisma' minnek,
Għax int sinċiera żgur.

Sciortino Street,
Żebbug.
Tel: 2146 6244

MOUSÙ TRAVEL SERVICES LTD

**31, Spencer Hill,
Marsa HMR 12, Malta**
Tel: (+356) 2123 0301
Fax: (+356) 2123 0301

Fatima/P. Pio

Pastizzeria & Confectionery

Caterers for all Functions

Robert Mercieca
Proprietor

Triq iċ-Ċawsli, Qormi

Tel: 2144 2887 (Dolceria), 2144 0373 (Shop) — Mob: 9944 3394

Xi Drawwiet li Ssawru mat-Tifikiriet Solenni tal-Ġimgha Mqaddsa

Philip Agius

L-Insara kollha jghar fu li l-Ghid il-Kbir hu l-akbar festa fir-Religjon Kattolika. Madanakollu, l-Knisja Kattolika ma holqotx data fissa għal din it-tifikira hekk għażiżha. Din iċ-ċelebrazzjoni timxi malfazijiet tal-qamar li jieħdu tmienja u għoxrin jum mit-tiġdid tiegħu sakemm

isir kwinta. Il-Ghid il-Kbir jiġi ffestegħejat nhar l-ewwel Hadd fuq il-qamar fil-milja tiegħu ta' wara l-21 ta' Marzu (jiġifieri l-ewwel qamar kwinta tar-rebbiegha). L-aktar data tard li jista' jkun dan il-jum huwa fil-25 t'April.

Qabel il-qawmien tiegħi mill-imwiet, Ĝesù ghadda minn passjoni tant harxa li awtoritajjiet mediciji jisgurawna illi kieku kien biss bniedem ma kienx jiflah għal dak kollu: l-gharaq tad-demm, il-flagellazzjoni bla rażan, l-inkurunazzjoni bix-xewk, iż-żeblej, il-ġarr tas-salib sa fuq l-gholja tal-ikkundannati barra l-Belt ta' Ġerusalem u fuq kollox it-tislib. Mhux ta' b'xejn li kull meta nieqfu nirriflettu fuq din il-passjoni ta' Ĝesù nibqgħu impressjonati bil-kobor tal-imhabba t'Alla lejna li kien lest ibati daqshekk biex jidina minn dnubietna.

Maž-żmien žviluppa fil-knisja ir-randan – erbghin jum ta' thejjija speċjali għaċ-ċelebrazzjoni tat-tifikira għażiżha tal-passjoni, l-mewt u l-qawmien ta' Sidna Ĝesù Kristu. Sa xi hamsin sena ilu d-drawwiet ta' matul ir-randan kienu jenfasizzaw hafna is-“sagħiċċi”, bhas-sawm strett u ta' kuljum u l-astinenza, jiġifieri li dak li jkun ma jiekolx laham. Illum is-sawm u l-astinenza kważi spiċċaw ghax saru limitati biss għal jumejn – Ras ir-Randan u jum il-Ġimħa l-Kbira. Minflok, l-enfasi jsir fuq ċahdiet persunali minn kapriċċi mqar żgħar bhal helu, čikkulata u tipjip, l-ghoti ta' karita u riflessjoni fuq ir-religjosità billi wieħed jattendi kors ta' eż-żerċizzi spiritwali. Kieni l-Patrijiet Giżwiti li fis-seklu sbatax dahħlu f'Malta d-drawwa tal-prietki matul ir-randan.

FREDDIE'S

Għand Freddie ssibu żraben eleganti tan-nisa,
żraben għal tibdila, ta' l-irġiel u tat-tfal, casuals,
sport shoes, minn ditti renomati, basktijiet
ta' l-iskola, handbags u kartieri.

Sciortino Street, Żebbuġ Tel: 2146 5915

FOOTWEAR

Vanity Fare

Cosmetics, Perfumes,
Agent for: Hair Accessories

109, Bishop Caruana Street, Uebbu©, Malta

Tel: 2146 3813 • Mob: 9927 7295

Joseph Farrugia
(Videographer)

Triq il-Qubbajt, Żebbuġ
Mob: 7972 8969

VIDEOLINK

Video for All Occasions

Meta l-hinijiet tax-xogħol ghall-parti l-kbira tal-poplu kienet jippermettu iktar, missirijietna kienet jiffrekwentaw bi ħgarhom dawn il-prietki. Matul ir-randan ta' kuljum kienet issir ukoll il-‘Via Sagra’, devozzjoni li għadha hajja sal-lum. Imbagħad f’Hadd il-Passjoni – jiġifieri nhar il-Hadd ta’ qabel Hadd il-Palm – kienet issir il-festa tal-“Via Crucis” b’aktar solennità. Kienet jsiru erbatax-il priedka, wahda għal kull stazzjon. Bejn priedka u ohra, orkestra kienet tesegwixxi mužika sagra. F’Haż-Żebbug, bħal bosta parroċċi ohra, il-knisja kienet tkun mahnuqa bin-nies li kienet jmorru minn kmieni biex jilhqu siġġu waqt li ohrajn kienet jmorru jikru siġġu ghall-membri l-ohra tal-familja tagħhom biex dawn iserrhu rashom li jkollhom fejn ipoġġu.

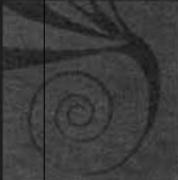
Hafna għadhom jiftakru meta fi żmien ir-randan il-knisja kienet tintrama kollha bid-damask iswed waqt li l-inkwadri, n-niċċeċ u t-twiegħi tal-knisja kienet jinksew bi drapp vjola ċar. Dan kien isir bl-iskop li n-nies tinsa t-tiżżeen u x-xejxi u minflok tikkonċentra fuq it-tbatija li sofra Ĝesù biex isalvana mill-htija tad-dnub. Hekk kif kienet toħrog il-purċissjoni tal-Ġimħa l-Kbira, il-bibien tal-knisja kienet jingħalqu u s-sagristan mgħejjun minn bosta rgiel ohra kienet jibdew iż-żarmaw id-drappijiet u d-damask iswed u minflokku jarmaw dak ahmar bi thejjija għall-Għid. Kienet biċċa xogħol iebsa li riedet issir fi ftit żmien. Lejn tmiem is-snin tmenin id-damask iswed ma baqax jintrama fil-Knisja Parrokkjali ta’ San Filep u minflok beda jintrama mill-ewwel dak ahmar skont id-direttivi liturgici ġoddha tal-knisja ta’ wara l-Koncilio Vatikan II. Id-drawwa tad-drapp skur li jgħatti t-tiżżeen meqjus ta’ fruha kien hemm min jagħmilha anke fid-djar billi jgħatti l-mirja u l-inkwadri mhux reliġjużi.

Nhar Hamis ix-Xirk wara li tindaqq il-glorja fiċ-ċelebrazzjoni Ewkaristika li ssir b’tifikira tal-ahħar ikla ta’ Ĝesù mal-appostli, il-qniepen jisktu b’sinjal ta’ luttu u jibqghu hekk siekta ghall-jiem tal-Ġimħa l-Kbira u Sibt il-Ġid. Minflokhom tinstema’ c-ċuqlajta. Dari iċ-ċeremonja ta’ Hamis ix-Xirk kienet issir il-Hamis filgħodu. Iċ-ċuqlajta hija mghamula forma ta’ salib iffurmat minn erba’ kaxxi vojta tal-injam u tmien mazzi kbar tal-injam ukoll. Meta hija ddur fuq fus li jgħaddi miċ-ċentru tas-salib, il-mazez jaqgħu b’tisbita

Hall
Furniture

When
Quality...

S.M.W. Cortis

Mdina Rd, Zebbug

Tel: 2146 6520, 2146 4118

www.cortisgroup.com

...meets
Affordability

Clocks

mal-ġnub tal-kaxxi tas-salib u jagħmlu hoss qawwi u monotonu mahsub li johloq atmosfera ta' dwejjaq. Il-hoss jirrepeti skont kemm iddur bis-sahha ċ-ċuqlajta. Jingħad li l-idea taċ-ċuqlajta bdiet minn usanza antika li waqt li l-ikkundannati jkunu fi triqithom lejn il-Golgota biex jiġu msallba, nies ingarigati apposta kienu jakkumpanjawhom billi jhabbtu biċċiet tal-injam ma' xulxin biex jiġbdu l-attenzjoni tan-nies li tkun qrib Ĝeruselem.

Il-kobor taċ-ċuqlajta huwa bejn wiehed u iehor ta' xi metru u nofs minn tarf sa tarf u f'Haż-Żebbuġ tintrama fil-kampnar tax-xellug. Dari kien ikun il-grupp ta' tad-daqq tal-qniepen li kien idawwar iċ-ċuklajta permezz ta' imradd li kien idur meta jingibed il-habel tieghu. Illum din idawwarha mutur elettriku permezz ta' mekkanismu magħmul apposta fi tmiem is-snин tmenin, minn Pinu Gatt (tal-Mużew) li kien jahdem bhala *fitter* it-tarzna.

Il-liturgija ta' nhar il-Ġimħa l-Kbira kienet tinkludi l-priedka tat-tliet sīgħat, bejn nofs inhar u t-tlieta li kienet tkun rakkont u riflessjonijiet fuq il-passjoni ta' Gesù. F'Haż-Żebbuġ, ghall-habta tat-tlieta meta jasal il-hin wisq solenni tal-mewt ta' Gesù, bosta tfal u rġiel kienu jkunu lesti fil-kor tal-knisja (wara l-arta l-maġġur) biex isabbtu s-sedili tal-bankijiet tal-injam waqt li n-nies fil-knisja kienu jsabtu s-siġġijiet mal-art u b'hekk kien isir storbju shih biex ifakkar it-terremot li skont l-Evāngeli sehh fil-hin tal-mewt ta' Kristu. Wara xi saċċerdoti kienujniżżlu l-figura ta' Kristu msallab minn fuq salib magħmul apposta għal din iċ-ċeremonja solenni. Dan il-kurċifiss sabih u artistiku, narawh armat matul ir-randani fuq l-arta l-maġġur tal-knisja parrokkjali.

Drawwa ohra li nbidlet hija tal-fratelli tal-weġħdi, li libsin l-abjad u b'rashom mghottija bi barnuża b'żewġ toqob żgħar biex jaraw minnhom (u ġieli kien ikollhom toqba ohra quddiem halqhom biex ikun aktar faċċi jieħdu n-nifs), kienu jkarkru ktajjen marbutin mal-geħkiesi ta' saqajhom, tul it-triq tal-purċiessjoni tal-Ġimħa l-Kbira. Dan kienu għamluh x'aktarx b'ringrazzjament jew biex jiskuntaw xi weghħda li jkunu għamlu biex jaqilghu xi grazza speċjali. Din id-drawwa nqatgħet lejn tmiem is-snin disġħin fuq ordni tal-arċipriet Dun Charles Attard meta nduna li xi wħud kienu qed jesägeraw fl-ammont ta' piż ta' ktajjen li kienu jiġbdu bil-konsegwenza li ġieli hasshom hażin u ma felħux jiispicċaw il-purċiessjoni. Agħar minn hekk, instab li xi wħud minn

dawn kienu qed għamluh mhux b'devozzjoni iżda bhala mħatra. Thallew biss dawk li jgorru salib kbir fuq spallejhom jew wieħed żgħir f'idejhom.

F'dak li għandu x'jaqsam mal-ikel, l-antenati tagħna sviluppaw drawwiet li kienu jirrispettaw ir-regolamenti stretti dwar is-sawm u l-astinenza. Hekk per eżempju kienu jieklu il-ftajjar tar-randan, l-isfineġ, il-hut, ecc. Bhala hlewwiet kellhom il-kwareżim, il-pastarjali li kienu jgħamluha f'diversi forom ta' hut, il-karamelli tal-ġulepp tal-harrub u naturalment il-frott u l-hxejjex.

Il-purċiżjonijiet tal-Ġimgha l-Kbira u tal-Irxoxt kif ukoll il-pellegrinaġġ tad-Duluri li jsir ġimħa qabel il-Ġimgha l-Kbira, kienu u għadhom il-qofol tad-devozzjonijiet popolari. F'xi parroċċi, inkluża dik ta' Haż-Żebbuġ, jsiru wkoll pellegrinaġġi: bis-Salib f'Ras ir-Randan u bir-redentur ġimaginejnejn qabel il-Ġimgha l-Kbira.

Fil-Parroċċa ta' Haż-Żebbuġ kien hawn id-drawwa li matul ir-randan il-vari tal-Ġimgha l-Kbira kienu jintramaw fil-knisja waħda kull ġimħa. Kienet issir priedka fuq kull vara u wara jingħad li kienu johorġuha purċiżjoni qasira mat-toroq ta' madwar il-knisja. Kienet issir ukoll il-purċiżjoni tas-Salib fit-3 ta' Mejju, separatament minn dik tal-Ġimgha l-Kbira. Din ilha li nqatghet xi hamsin sena u s-salib tal-ebbanu li kien sar apposta għal din il-festa ta' Mejju, beda jinramma fuq il-vara tad-Duluri fil-purċiżjoni tal-Ġimgha l-Kbira. Madwar ghaxar snin ilu dan is-salib artistiku beda jinhareġ wahdu fil-bidu tal-purċiżjoni tal-Ġimgha l-Kbira.

Il-mod kif jiżżejjnu l-vari għal waqt il-purċiżjoni tal-Ġimgha l-Kbira jvarja minn rahal ghall-iehor. F'Haż-Żebbuġ dawn jiżżejjnu bi stil originali u uniku għal dan il-post. Il-vari jiddawwru fuq l-erba' nahat b'għandli u važuni li jalternaw. Fihom jitpōġġew xemghat u bukketti ta' fjuri irrangat b'mod li jinholoq disinn sabiħ u kulurit. Ix-xogħol ta' dawn il-bukketti jsir matul il-lejl bejn l-erbgħa tat-tniebri u Hamis ix-Xirk. L-aktar li jintużaw huma fjuri tal-qronfol u maz-zokk tagħhom tinbaram biċċa piśsiperla rqiqa li żżomm il-fjura wieqfa fil-posizzjoni mixtieqa wara li tiġi mmuntata u marbuta ma zokk qasir (xi 40 centimetru) li l-parti t'isfel tiegħu jidhol fil-vażun. Meta

jitpoġġew f'posthom dawn il-bukketti joholqu dehra tassew sabiha ta' faxxi kkuluriti dawra mejt mal-vara. L-usanza li x-xemghat jinxtegħlu permezz ta' batterija elettrika bdiet diehla fil-bidu tas-snин sebghin, fil-purċissjoni ta' Haż-Żebbuġ. Wara l-purċissjoni l-bukketti jitqassmu bejn ir-reffiegha tal-vara u dawk li żammew il-forċini. Ikunu dawn li hargu l-flus biex inxraw il-fjuri u x'aktarx li anke hadmu l-bukketti. Fl-antik x'hin joqrob il-hin li ddoqq il-glorja, għal xi d-9.00 am ta' Sibt il-Għid, l-ommijiet kien kien jitfġi l-fjuri tal-bukketti tal-vari fl-ilma u mad-daqq tal-glorja t-tfal tal-familja, il-kuġini u sahansitra t-tfal tal-ġirien kien kollha jbabbu wiċċhom fi. Imbagħad it-tfal kien johorġu jiġi kemm jifilu lejn iz-zuntier tal-knisja sakemm idumu jdoqqu l-qniepen. Dan kien jagħmluh ghax kien jemmnu li b'hekk it-tfal jitqawwew u jikbru b'sahhithom. Meta din id-drawwa nqatgħet, kien hemm minn beda jżomm il-bukketti niexfa fid-dar minn sena ghall-ohra b'devozzjoni.

Fost il-poplu Żebbuġi kien hemm min kelli statwi żgħar (ta' xi pied jew 30 centimetru) li bihom kien jifforma vari tal-idejn. Xi whud kien sahansitra jorganizzaw purċissjoni żgħira fit-toroq tal-inħawi fejn jogħqodu b'dawn l-istatwi żgħar li kien jgorruhom fuq biċċiet tal-injam. Illum dawn il-purċissjonijiet inqatħu u minnflok isiru wirjiet ta' vari żgħar. Anzi dawn sviluppaw u kibru f'Haż-Żebbuġ hekk li f'xi kaži qed isiru wirjiet tassew varjati, kbar u spettakulari. Jittellghu wirjiet tal-Ġimħa l-Kbira fit-tliet kažini tal-baned, mill-Għaqda Talent Żebbuġi u minn xi ndividwi bħal Jonathan Farrugia, Joe Sammut u Paul Bonnici. L-ikbar fost dawn il-wirjiet hija dik li ssir kull sena fil-Każin Banda San Filep li sar fiha sitt taqsimiet, biċ-ċenaklu, il-Kruċifissjoni fuq il-Golgota, id-Difna, il-Qawmien kif ukoll sett ta' vari żgħar artistiċi ta' Jonathan Agius u sett ta' nkxadri tal-Via Crucis. L-ewwel tlieta minn dawn jinramaw fi tliet swali u l-kumplament f'xelter taht l-art. Wirjiet tal-Ġimħa l-Kbira qed joktru anke f'xi rħula ohra.

Il-Ġħaqda Każin Banda San Filep ilha ħafna li rabtet drawwiet tagħha ma' dan iż-żmien għażiż – uhud għadhom hajjin u ngawduhom sal-lum waqt li oħrajn spiċċaw u issa baqa' biss il-memorja tagħhom f'mohħ ix-xjuh u

f'kitbiet ta' min iħobb l-istorja. Is-sehem tal-Banda San Filep fil-purċissjoni tal-Ġimgha l-Kbira beda kmieni fl-esistenza tagħha. Għal madwar erbghin sena daqqgħet wahedha kull sena sakemm fl-1892 sar arranġament ġdid bi ftehim. Iż-żewġ baned Żebbugin – San Filep u De Rohan - bdew jalternaw, jiġifieri jdoqqu sena kull wahda kif għadu sal-lum. L-ghażla ta' liema banda bdiet dan l-arranġament saret bil-polza fis-sena 1892 u kienet iffavoriet lill-Banda San Filep.

Id-direttur spiritwali u l-kumitat tal-Għaqda Każin Banda San Filep kienu jorganizzaw korsijiet ta' eżerċizzi spiritwali fil-każin stess matul ir-randani. Fi tmiem dawn il-prietki kien ikun hemm ukoll il-qrar ghall-dawk presenti. Imbagħad wara l-gheluq tal-eżerċizzi, nhar Hadd il-Palm fil-ghaxija il-Banda San Filep kienet tagħmel programm ta' mužika serja li kien ferm popolari kemm maż-Żebbuġin u kemm man-nies tal-irħula ta' madwar li kienet jattendu bi ħgarhom. Dan il-programm kellu l-bidu fi żmien is-surmast Gużeppi Borg (iben Indri Borg) li dderiega l-Banda San Filep mill-1868 sal-1879 u l-ahħar li sar kien fl-1954.

Drawwa ohra ġelwa kienet illi matul il-lejl bejn Sibt il-Għid u Hadd-il Ghid, ghadd żgħir ta' bandisti tal-Banda San Filep kienet johorġu jdoqqu mat-toroq tar-rahal. Din id-drawwa nqatgħet fil-bidu tas-snин sittin. Fis-snin sebghin f'Haż-Żebbuġ dahlet drawwa ġdida marbuta mal-Ġħid: il-purċissjoni tal-Irxox li bdiet fis-sena 1976 bi statwa mahduma mill-istatwarju Ġlormu Dingli. Is-sena ta' wara f'din il-purċissjoni żdied is-sehem tal-banda. L-ewwel darba daqqew flimkien iż-żewġ baned San Filep u 12th May u mis-sena 1978 dawn bdew jalternaw bejniethom bil-Banda San Filep iddoqq fis-snin biż-żewġ.

Paul Woodworks

Prop. PAUL SCHEMBRI

Garage No. 2 Plot 17,
N/S Off Mdina Road, Üebbu[©], Malta

Tel: 2146 6615

Il-bidu tal-purċissjoni tal-Passjoni f'Haż-Żebbuġ

Joseph C Camilleri BA, DEAM, M.Ed

Kull Ġimgha l-Kbira mill-knisja parrokkjali ta' San Filep, il-knisja parrokkjali ta' Haż-Żebbuġ toħroġ purċissjoni tal-Ġimgha l-Kbira, li matul is-snин saret wahda mill-ikbar manifestazzjoni tal-passjoni li jsiru f'Malta u Ĝawdex f'dak il-jum qaddis. Il-purċissjoni tinvolvi statwi, nies ilbsin ilbies storiku u bibliku, tfal igorru s-simboli tal-passjoni, banda, kif ukoll nies tal-weġħdi wara xi vari. Ir-rahal jew ahjar belt, Belt Rohan, tieqaf mill-hajja ta' kuljum u tilbes għal dan il-jum, libsa ta' vistu, libsa sewda biex tfakkarr fil-passjoni u l-mewt tas-Sinjur tagħna Sidna Ĝesù Kristu. Purċissjoni bħal din tfisser preparazzjoni ta' mijiet ta' nies. Din il-preparazzjoni issir ta' kull sena. Biex issir dan kollu bil-fors il-kult tal-passjoni hu mxerred sewwa fost iż-Żebbuġin. Kif beda dan kollu? Kif manifesta ruhu l-kult tal-passjoni fost iż-Żebbuġin?

L-elementi li weldu l-kult tal-passjoni

L-ewwel pass lejn il-kult tal-passjoni insibuh fl-ewwel knisja parrokkjali li kellhom iż-Żebbuġin. Meta Monsinjur Pietru Dusina wasal Malta biex jagħmel ir-rapport dwar is-sitwazzjoni spiritwali u materjali tal-Knisja nisranija f'Malta fl-1575 sab li fil-knisja parrokkjali ta' San Filep kien hemm aktar minn tħnejx. Tlieta minn dawn kien ddedikata lil Santa Marija jew it-Tluq fis-sema ta' Marija Santissima. Tnejn ohra kien ddedikata lil Kristu Salvatur. Kienet haġa komuni għal dawk iż-żminijiet li ssib fl-istess knisja aktar minn altar wieħed bl-istess titular. Hawn wieħed issib li l-kult kristologiku kien mifraxx sewwa fost iż-Żebbuġin fl-1575. Dan kien il-pedament ta' manifestazzjoni f'jum il-Ġimgha l-Kbira ddedikata lejn il-passjoni u l-mewt ta' Sidna Ĝesù Kristu.

Pass iehor importanti sejjh matul il-hakma tal-Kavallieri f'Malta. Madwar l-1722 Balthassar Debono wieħed ta' nisel nobbli u ghani bena l-knisja ddedikata lid-Duluri fuq l-art fejn qabel kien hemm il-knisja ddedikata lil Santa Marija. Dan Debono ġab qassis biex jieħu hsieb is-servizz divin f'din

il-kappella li bema, ffit passi 'l bogħod mill-knisja parrokkjali u biswit il-'palazz' tiegħu. Dan insibuh imniżżejjel fl-atti tan-Nutar Ignatius Debono tal-5 ta' Novembru 1714. Dan ifisser li Balthassar Debono l-ewwel haseb fil-qassis u wara bema l-knisja. Minn din il-knisja fil-qalba tar-rahal, ġimgha qabel il-Ġimġha 1-Kbira kienet issir il-festa ta' Marija Addolorata. Biex il-kult lejn il-Madonna Addolorata u lejn il-Passjoni ta' Sidna Gesù Kristu jiżdied fost iż-Żebbuġin fl-ewwel ġimġha tax-xahar kien isir servizz speċjali f'din il-knisja li kien jinkludi priedka.

Waqt li Balthassar Debono kien qed ikabbar id-devozzjoni lejn id-Duluri f'Haż-Żebbuġ, membri tal-fratellanza ta' San Ģwann l-Evangelista bdew jorganizzaw il-festa ad unur id-Duluri ta' Marija Santissima. Madwar is-sena 1742, fuq l-altar tas-Santissima Trinità dahħlu pittura subtitulari li kienet turi lid-Duluri. Ordnav ukoll statwa tad-Duluri mingħand Saverio Laferla. Skont il-kittieb tal-istorja Żebbuġija Dun Salv Ciappara fis-sena 1742 l-istatwarju Saverio Laferla hadem l-istatwi tad-Duluri, tal-Veronika, ta' San Ģwann l-Evangelista u ta' San Vinċens de Paule. Dawn ġew imħalsa mill-Veneranda Lampade u swew 140 shud. Dawn l-istatwi nhadmu fil-kartapesti. Meta l-fratellanza ta' San Ģwann l-Evangelista ma komplietx, xi devoti ġabu l-permess mill-isqof biex jiċċelebraw huma l-festa tad-Duluri. Din il-festa kellha tkun organizzata nhar it-3 ta' Settembru. Il-permess wasal fit-12 ta' Frar 1772 u l-ewwel festa bdiet dik is-sena stess. Ta' min jghid li l-permess għat-twaqqif tal-Fratellanza tad-Duluri nkiseb nhar it-3 ta' Gunju 1771.

Il-kult ikompli jiżdied

Fl-1824 bdiet tinhass l-insistenza sabiex il-purċissjoni tal-Ġimgha l-Kbira tikber. Għalhekk il-Prokuratur tal-Via Sagra Dun Giovanni Battista Attard ordna xi statwi tal-Ġimgha l-Kbira. L-istatwarju li għażlu ma kien hadd hlief Antonio Mifsud imlaqqam in-Najċi. Dan kien mill-Mosta iżda kien jaħdem il-Belt Valletta. Dawn ix-xogħliljet saru taht il-lenti tal-professur Gavino Portelli. Dun Antonio Galea kien qal hekk lil Mario T Bonello waqt l-intervista li kien għamilu: "nafu li l-vari saru f'dan iż-żmien peress li fuq dawn il-vari hemm l-indulgenza li ġiet mogħtija xi ffit snin wara, jiġifieri fl-1826". Dejjem skont Dun Antonio Galea l-vari tal-passjoni li kien għamel in-Najċi kien: l-Ort, il-Marbut, l-Ecce Homo, u l-Kurċifiss tal-Vara l-Kbira.

Il-problema

Allura meta bdiet il-purċissjoni tal-Ġimgha l-Kbira ta' Haż-Żebbuġ? Skont eks-prukuraturtal-purċissjoni tal-Ġimghal-kbira Dun Antonio Galea din il-purċissjoni bdiet fl-1800. Hu qal hekk: " Il-Purċissjoni tal-Ġimgha l-Kbira f'Haż-Żebbuġ, bdiet ghall-ewwel darba fl-1800. Fl-ewwel purċissjoni li saret, kellha l-istatwa ta' Kristu Mejjet". Jien ma naqbilx mas-sena 1800 bhala l-bidu tal-purċissjoni tal-passjoni f'Haż-Żebbuġ. Ftit qabel dik is-sena s-sitwazzjoni nazzjonali ma tantx kienet kwieta. Is-suldati tal-General Napuljun Bonaparte kien hadu lil Malta u keċċew il-Kavallieri. Il-Gran Mastru von Hompech kelli iħalli Malta ghall-eżilju. Dan kien fis-sena 1798. Ftit xhur wara l-Maltin kien qamu kontra l-qawwa Franciża f'Malta u s-suldati Franciżi kien magħluqa wara s-swar tal-Furjana u tal-Kottonera. Ma tantx kien żmien li wieħed johloq purċissjoni.

Jien nghid li wara s-sena 1742 meta Saverio Laferla kien holcq dawn l-istatwi bdiet il-purċissjoni. Ghaliex? L-ewwel u qabel kollox it-tkabbir

tal-knisja parrokkjali kien lest. It-tkabbir beda fl-1660 skont il-pjani tal-perit Tommaso Dingli. Il-misrah ta' quddiem il-knisja parrokkjali kien tlesta wkoll (1679). Biex tkabbar kellhom jitwaqqu xi djar li kienu quddiem il-knisja. Fl-10 ta' Mejju 1729 saret il-konsagrazzjoni tal-knisja parrokkjali mill-Isqof Alpheran de Bussan. Dawn kollha ifissru li ž-Żebbugin ma kellhom xi spejjes kbar u l-flus setghu jmorru ghal dan il-progett – il-purċijsjoni tal-Ġimgha l-Kbira. Barra minn hekk, Hal Qormi, minn dejjem rival ta' Haż-Żebbug

kien beda jorganizza l-purċijsjoni tal-Ġimgha l-Kbira madwar l-1746. Dr Joseph F Grima jghid hekk “The Good Friday procession is one of the best-known in Malta and dates back well over a couple of hundred years. Indeed, although the date of its origin is unknown, it was already well-established in 1764.” Jien naqbel ma’ li qal Dr Joseph F Grima meta qal “The Good Friday procession (ta’ Haż-Żebbug) dates back a couple of hundred years and, though the date of its origin is unknown, it is recorded that , in 1742 Saverio Laferla was working on a set of passion statues for Żebbug.” Tghid din il-purċijsjoni kienet il-‘kuruna’ biex ifakkru t-tkabbir tal-knisja parrokkjali?

Drawwa

Għall-ewwel din il-purċijsjoni kienet madwar il-Monument. Dan kien jittieħed mill-knisja parrokkjali ta’ San Filep sal-knisja tal-Madonna tal-Grazza fl-istess lokalità. John Mizzi jghid hekk: “Nhar il-Ġimgha l-kbira kienet issir purċijsjoni bi Kristu mejjet bil-monument il-qadim mill-knisja parrokkjali sal-knisja tal-Madonna tal-Grazza. Hemmhekk imbagħad kienu

jpoġġu l-ġisem tiegħu bhalma Ĝużeppi minn Arimatija u Nikodemu kienu poġġew il-ġisem ta’ Kristu f’qabar ġdid.” Tghiddi kienet influwenza minn Sqallija, fejn nhar il-Ġimgha l-Kbir issir il-purċijsjoni bil-monument u l-vara tad-Duluri?

Jekk dan hu minnu din id-drawwa turi gheruq eqdem tal-purċiſſjoni tal-passjoni f'din il-lokalitā.

Baqa' mill-vari tan-Najči?

Jekk wiehed jagħti daqqa t'ghajnej lejn il-vari presenti issib li xi whud minnhom huma qodma. L-Ort kien tmermer u ma kienx riparabbli iż-za l-Marbut għandu l-figura ta' Kristu tan-Najči. L-istess haġa nistgħu nghidu ghall-Ecce Homo. L-Imghobbi kien xi ftit goff u ma kienx qabel mal-bqija tas-sett vari. Barra minn hekk, il-vara kienet tmermret il-vara tal-Veronica kienet spicċat fix-xejn. Il-Vara l-Kbira baqqiha l-istess waqt li l-vara tad-Duluri ġiet modifikata u impittra mill-ġdid. Is-salib tagħha ġie mibdul minhabba t-toqol tieghu.

Referenzi:

Vincent Borg (ed) Marian devotion in the island of Saint Paul, The Historical Society, Malta 1983

Joseph Mizzi, Il-Ġimgha l-Kbira f'Haż-Żebbuġ, Sebio's Photo Studio 1992

Mario T Bonello intervista lil Dun Antonio Galea prokuratur tal-Ġimgha l-Kbira (Ara Lehen il-Belt De Rohan, Marzu /April 1973

Joseph F Grima, The earliest Maltese Parishes - St Philip of Żebbuġ (Malta), The Democrat 31-V-1986

Joseph F Grima, The earliest Maltese Parishes – St George of Qormi, The Democrat 21-vi-1986

Tagħlim Privat għat-Tfal tal-Primarja u s-Sekondarja

- għat-tfal li se jagħmlu l-eżami tad-dħul tal-Junior Lyceums
- għas-subien li se jagħmlu l-eżami tad-dħul ghall-iskejjel tal-Knisja
 - għaż-żgħażagh tas-sekondarja (Matematika)

Post: 100, Triq Santa Marija, Hal Tarxien,

Tel: 2143 6090, 2189 2528, 7931 7436

Ikun hemm lezzjonijiet anke fix-xhur tas-sajf.

~ ~

- Lezzjonijiet fil-Matematika mill-Form 1 sa 5, u

- korsijsiet ta' reviżjoni u thejjija ghall-Matsec O-Level

Post: wara l-Kappella tal-Grazza, Haż-Żebbuġ, Tel: 2146 0289, 9983 8806

Qualified Dispensing Opticians

8, Triq Sant'Antnin, Haż-Żebbuġ
Tel: 2146 7651

Għal dak kollu li għandek bżonn għal għajnejk, K-Optics joffru:

Servizz ta' 24 siegħa kważi fuq kolloks li jinkludi:

Anti Reflection Coating biex il-ħgieg ma jleqqx • Ultra Violet Coating biex jipprotegilek għajnejk mir-raġġi tax-xemx u tal-computer monitors,
Hard Coating biex tevita l-brix mil-lentijiet tal-plastik.

Joffru wkoll

Contact Lenses bit-Lm13-il par u dak kollu li għandek bżonn għalihom.

L-iżjed ditti famuži tan-nuċċalijiet tax-xemx u tal-viżta bħal
Sting, Police, Fila, Lozza, Gucci, La Perla, Etro, Celine, Furla, Givenchy,
YSL, Christian Dior, Escada, Armani, Valentino.

Speċjalista ta' I-ġħajnejn

Kull nhar ta' Tlieta filgħaxija • L-Erbgħha filgħodu

Il-prezzijiet tan-nuċċalijiet jibdew minn Lm12 'il fuq.

Head Office

Rockland 5, Windsor Terrace, Sliema, Malta

Tel: 2131 8771 Fax: 2131 0094

98, Żabbar Road, Paola, Malta

Tel: 2180 4619

28, Republic Square, Żurrieq, Malta

Tel: 2164 1052

101/103, Triq il-Kunvent, Żabbar

Tel: 2180 0870

47, Triq Madonna tal-Bon Kunsill, Żejtun

Tel: 2182 1647

Tigħrija Palazz Complex, Victoria, Ghawdex

Tel: 2156 4161

e-mail: info@k-optics.com

Website: www.k-optics.com

Il-Qawmien Mill-Mewt ta' Sidna Ģesù Kristu

Joe Flask

Bosta huma tal-fehma li s-Salib huwa s-sinjal tal-Fidi tagħna. Is-Salib fih innifsu, iżda, muwiex effettivament l-espressjoni shiha tal-Fidi Nisranija. Is-soluzzjoni tal-problema li tqanqlet fid-dawl tad-drammaticità tal-mewt ta' Kristu fuq is-Salib, tinstab biss fil-Qawmien mill-mewt tal-istess Kristu. Il-misteru tal-Għid idur mal-fatt li l-Imsallab “qam mill-mewt fit-tielet jum skont l-Iskrittura”(I Kor 15,4). Dak li ġie Msallab – l-istess persuna li permezz tagħha Alla wera l-imhabba bla qies tiegħu lejn il-bniedem – qam mill-mewt u għadu jghix fostna.

Bejn wiehed u iehor dan kien il-bidu ta' wahda mill-Katekezi tal-Papa Benedittu XVI, fuq il-Kristologija ta' San Pawl, fl-okkażjoni tas-Sena Pawlina li se tintemм fid-29 ta' Ĝunju li ġej. Il-Papa sahaq li l-originalità Kristologika ta' San Pawl mhijiex a skapitu tal-fidi tradizzjonali u hija bbażata fuq il-kerygma tal-Appostli li jpoġġu lil Kristu: il-Kristu ta' fuq is-Salib, il-Kristu li qam mill-mewt, bhala c-ċentru tal-Fidi Nisranija.

San Pawl jagħti importanza kbira lill-Qawmien mill-mewt ta' Sidna Ģesù Kristu, u ghalkemm, forsi, jidher li qed jittratta s-suġġett b'mod semplicei għax l-ghan tiegħu kien li jxejjen id-dubji u jwieġeb ghall-mistoqsijiet li b'mod insistenti kienu għamlulu l-insara ta' żmien, xorta waħda għamel espożizzjoni dottrinali mill-ipprem ibbażata fuq dak li huwa essenzjali għall-fidi tagħna: il-helsien li ksibna permezz ta' Kristu li issallab, miet u qam mill-mewt għalina. Jigħifieri, li mingħajr il-Qawmien ta' Kristu mill-mewt il-hajja tan-Nisrani hija assurda, u għalhekk San Pawl fl-ewwel ittra tiegħu, lill-Korintin qalilhom ċar u tond: “Imma jekk Kristu ma kienx imqajjem mill-imwiet, fiergħa hi l-predikazzjoni tagħna, u fiergħa wkoll il-fidi tagħkom”(I Kor 15,14).

Apparti li l-Qawmien mill-mewt ta' Sidna Ģesù Kristu kien fih innifsu fatt straordinarju, dak li ġara f'dik il-ghodwa tal-Hadd filghodu, kien akkumpanjat minn sinjal mhux tas-soltu skont ma qalu dawk li kienu xhieda ta' din il-ġraja hekk kbira u importanti. Dawk li kellhom esperjenza diretta tad-dehra ta' Ģesù, ma rawhx biss b'ghajnejhom, ma hassewhx biss qribhom, iżda ġo qalbhom tkebbes nar li dawlilhom mohhom u emmnu li dak li kien thabbar mill-Profeti u

li l-istess Ĝesù kien qalilhom diversi drabi, sehh tabilhaqq. Il-konferma li l-ġrajja seħħet tassew nafuha wkoll lil San Pawl li fl-istess Ittra lill-Korintin isemmi kif l-Irxoxt deher lil hafna oħrajn. Dettal importanti hafna għalina l-insara, ghaliex bil-Qawmien mill-mewt ta' Kristu intlahqet il-milja tal-misteru tal-Fidwa u fissier il-bidu tax-xandir tal-Kelma lill-bneden minn kollha. Il-Qawmien mill-mewt, żvela l-identità vera ta' Kristu u fissier l-importanza tal-mewt tiegħu fuq is-Salib: Kristu Alla...is-Sid tal-hajjin u tal-mejtin kollha.

Kif tikkalkula d-data tal-Ġhid il-Kbir

L-Ġhid jiġi nhar l-ewwel Hadd wara l-qamar kwinta li jsehh nhar jew wara l-21 ta' Marzu. Għalhekk dan il-qamar jgħidlu il-qamar kwinta tal-Ġhid.

Ta' kull sena id-data tal-Ġhid il-Kbir tkun differenti għall-Insara tal-punent milli tkun għal dawk tal-Lvant (l-Ortodossi). Dan ghaliex fil-punent nużaw il-kalendarju Gregorjan waqt li fil-lvant jużaw dak ta' Ĝulju. Il-kalendarju Gregorjan ġie stabbilit b'digriet tal-Papa Gregorju XIII fl-24 ta' Frar 1582, biex jikkorreġi dak Ĝuljan (li kien inħoloq minn Ĝulju Ċesare fis-sena 45 QK) billi mexxa d-data bi 13-il jum 'il-quddiem.

Skont iż-żewġ kalendarji, il-Ġhid jista' jiġi bejn it-22 ta' Marzu u 1-25 t'April.

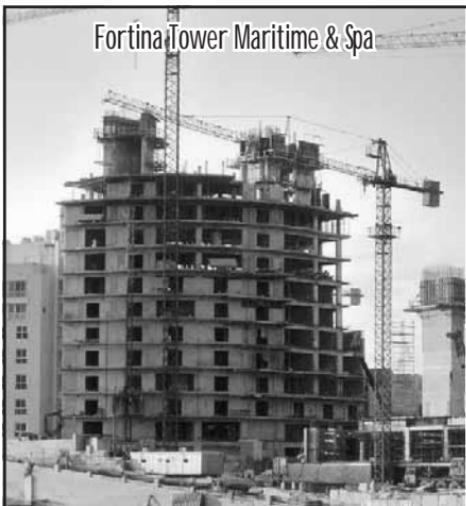
Meta fil-kalendarju Ĝuljan ikun il-21 ta' Marzu, fil-kalendarju Gregorjan ikun diġi sar it-3 t'April. Għalhekk fil-lvant jiċċelebraw il-Ġhid tlettak il-jum warajna l-insara tal-punent (jiġifieri bejn l-4 t'April u l-5 ta' Mejju tal-kalendarju Gregorjan).

Centre Point Stationery

Vjal il-Helsien, Żebbuġ Tel: 2146 1500
Stationery, Gifts, toys & Card Gallery

Naċċettaw
il-credit cards
ewlenin kollha.

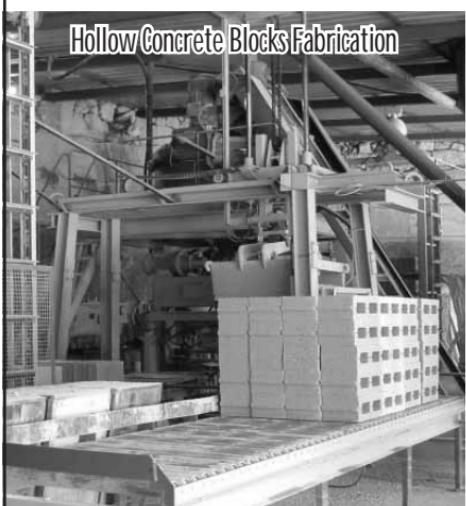
Fortina Tower Maritime & Spa

Msida Luxury Apart. & Comm.

Hollow Concrete Blocks Fabrication

Blue Harbour Project

Specialized services within the Building Industry which include:

- Property Negotiators
- Heavy Machinery services
- Concrete Pump
- Quantity Surveyors
- Variety of Tonnage Cranes
- Construction
- Construction Cost Consultancy
- Turnkey Projects

40
BUILT ON FORTY
YEARS OF EXCELLENCE

Conscram, Ibragg Road, Ibragg, SWQ2039, Malta

Tel: (+356) 2138 2028, 2138 2034

Fax: (+356) 2138 1971 • Mob: (+356) 9949 7622

Email: info@gpborg.com • Web: www.gpborg.com

White Brothers Ltd.

• Haulage • Lifting • Customs • Services

St. Bernhard Street, Marsa HMR 12, MALTA.
TEL: (+356) 245 512 FAX: (+356) 247 374.

Since 1947 White Brothers Limited
continue to dominate the local Cargo
Handling scene, servicing Shipping
and Forwarding Agents as well as
local importers and exporters

Your own agent in Malta ...and Beyond

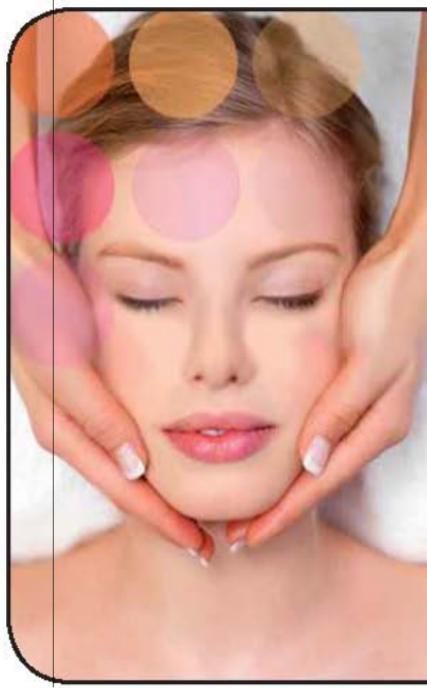
Apart from its services to the Petrochemical industry, providing anything from personnel transfers to storage, from pipe inspections to offshore activity, the company also renders services in other areas.

Break-bulk facilities for Sea/Air freight, Customs clearance and deliveries to/from door, Container de/stuffing, Customs-bonded warehousing for Transhipment Cargo, Handling Plant & Machinery and Heavy Lifts are amongst the services offered both to its local and international clients.

Visit our website or call our marketing department to find out more about Malta's favourite cargo agent.

www.whitebrothersmalta.com
www.whitebrothersmalta.com

Jackie's

BEAUTY SERVICES

Basic Facial

Guinot Hydradermie

Guinot Hydradermie
LIFT

Guinot Hydradermie
LIFT Eyes & Drainage

Electrolysis

Waxing

Eyebrow Shaping

Eyebrow/Eyelash Tinting

Manicure/Pedicure

Massage

Make Up for all
Occasions

Jacqueline Cortis

Dip. Nursing, Dip. Beauty Therapy, Dip. Electrolysis

Sardinella, 138

Bishop Caruana Str, Zebbug

Tel : 21467569 / 27467569 / 99231363

Email : jcortis76@gmail.com

An image showing painting supplies: a can of orange paint, a paint roller, and a paint tray with orange paint.

L-Invell Ironmongery

M.A. Sapiano Str, Zebbug
(By-Pass Is' Hal Muix)

TEL: 2146 0500 - MOB: 9982 9575

over 10.000
Colours available

Persunalitajiet li inawguraw il-Wirjiet tal-Ġimgha Mqaddsa tal-Għaqda Każin Banda San Filep AD 1851

1994	Dr. Ugo Mifsud Bonnici	President ttar-Repubblika
1995	Mons. Sebastian Laboa	Nunzju Apostoliku
1996	Mons. Annetto Depasquale	Vigarju Ĝenerali
1997	Dr. John Attard Montalto	Ministru tal-Industrija
1998	M. Patrick Amiot	Ambaxxatur Francijs
1999	Dun Karm Gatt	Direttur Spiritwali tal-Għaqda
2000	Mr. Anton Tabone	Speaker tal-Parlament
2001	Dr. Tonio Borg	Ministru tal-Intern
2002	Mr. Michael Macy	Rappr. Tal-Ambaxxatur Amerikan
2003	<i>ma saritx ċeremonja tal-ftuħ minħabba l-elezzjoni ġenerali</i>	
2004	M. Patrick Chrismant	Ambaxxatur Francijs
2005	Mons. Felix Blanco de Priete	Nunzju Apostoliku
2006	Mr Brian Bonnici	Sindku ta' Haż-Żebbuġ
2007	Mrs Doreen Attard Montalto	Presidenta Onorarja tal-Għaqda
2008	Patri Luċjan Borg	Provinċjal tal-Agostinjani
2009	Mons. Gużeppi Mercieca	Isqof Emeritus ta' Malta

ATTRANS

ESTABLISHED 1976

INTERNATIONAL TRANSPORT

Attrans Limited,
Attrans Depot, Mdina Road, Zebbug ZBG 06, Malta
Tel: (+356) 2146 1259, 2146 6269, 2146 3252/3
Fax: (+356) 2146 5675
E-mail: info@attrans.com
Web: www.attrans.com

- Weekly groupage trailer departures ex all major destinations in Europe
- Refrigerated and Temperature Controlled Transport
- Mega Volume Trailers • Full Container Service
- Project Cargo

Groupage and Full Load Trailer Service
To and From Europe

Citadelmotor

Citadel qegħda toffri pakkett
ġdid għal-assigurazzjoni
tal-vettura tiegħek

- Rati Kompetittivi
- Benefiċċi ġodda
mingħajr ebda spejjeż żejda

Għal aktar informazzjoni žur il-fergħa tagħna gewwa
Vjal il-Ħelsien, Haż-Żebbuġ jew ċempel fuq 21464873

Citadel Insurance p.l.c. • Casa Borgo • 26 Triq is-Suq • Furjana FRN 1082 • Tel: 2557 9000 • E-mail: info@citadelplc.com
Ferghat: Gżira 2133 2151 • Haż-Żebbuġ 2146 3559 • Naxxar 2141 9198 • Rahal ġdid 2180 6247
Intermedjarji fl-Assigurazzjoni Marbuta: Malta • Ġħawdex

Citadel Insurance p.l.c. hija kumpannija awtorizzata sabiex tmixxi kummerċ tal-assigurazzjoni generali u fit-tul u hija regolata mill-Awtorita' għas-Servizzi Finanzjarji ta' Malta